

**ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД УКООПСІЛКИ  
«ПОЛТАВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЕКОНОМІКИ І ТОРГІВЛІ»  
КАФЕДРА УКРАЇНСЬКОЇ ТА ІНОЗЕМНИХ МОВ**

**НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА З ДИСЦИПЛІНИ  
«МОВНИЙ ЕТИКЕТ»**

для студентів напрямів підготовки:  
6.140101 «Готельно-ресторанна справа»  
6.140103 «Туризм»

Полтава – 2013

**Укладач:** *Бобух Н. М.*, д. філол. н., проф.

**Рецензенти:** *Валюх З. О.*, д. філол. н., проф. (Київський національний лінгвістичний університет);

*Григор'єва О. О.*, к. філол. н., доц. (Полтавський національний педагогічний університет ім. В. Г. Короленка)

Навчальна програма обговорена і схвалена на засіданні кафедри української та іноземних мов  
26 червня 2013 р., протокол № 10  
Зав. кафедри  
\_\_\_\_\_ проф. Бобух Н. М.

В. о. декана факультету харчових технологій, готельно-ресторанного та туристичного бізнесу  
\_\_\_\_\_ 2013 р.  
\_\_\_\_\_ доц. Карпенко В. Д.

УЗГОДЖЕНО  
Голова науково-методичної ради з напрямку підготовки «Готельно-ресторанна справа»  
\_\_\_\_\_ 2013 р.  
\_\_\_\_\_ проф. Капліна Т. В.

УЗГОДЖЕНО  
Голова науково-методичної ради з напрямку підготовки «Туризм»  
\_\_\_\_\_ 2013 р.  
\_\_\_\_\_ проф. Скляр Г. П.

СХВАЛЕНО  
Голова науково-методичної ради університету  
\_\_\_\_\_ 2013 р.  
\_\_\_\_\_ проф. Рогоза М. Є.

## ВСТУП

В умовах розбудови України, утвердження її на міжнародній арені, закріплення української мови як державної, розширення процесів демократизації нашого суспільства постала настійна потреба впровадження української мови в усі сфери життєдіяльності держави, забезпечення використання її у професійній діяльності.

Завдання вищої школи – готувати фахівців нової генерації: кваліфікованих, грамотних, мовнокомпетентних, які б досконало, ґрунтовно володіли українською літературною мовою. Невід’ємною ознакою освіченої, всебічно розвиненої людини є висока мовна культура, тобто вміння активно використовувати як знаряддя спілкування сучасну українську літературну мову з усіма багатствами виражальних засобів та властивими їй нормами. З культурою мовлення тісно пов’язаний мовний етикет як виразник загальної культури. Реалізація цього завдання у вищих навчальних закладах України здійснюється шляхом вивчення дисципліни «Мовний етикет», зміст якої передбачає формування мовної особистості, обізнаної з культурою усного й писемного мовлення, котра вміє в повному обсязі використовувати набуті знання, уміння та навички для оптимальної мовної поведінки в професійній сфері. Вивчення курсу спрямоване на підвищення рівня культури усного й писемного ділового мовлення, практичне оволодіння етикетними формулами, що забезпечить професійне спілкування на належному мовному рівні.

**Мета** вивчення навчальної дисципліни «Мовний етикет»: формування системи знань про основні правила спілкування, мовний етикет, його структуру; вироблення вмінь і навичок застосування найтипівіших етикетних формул у різних комунікативних ситуаціях; удосконалення культури усного й писемного мовлення майбутніх фахівців.

**Предмет:** мовний етикет професійного спілкування.

**Завдання:** дати студентам ґрунтовні знання про мовний етикет українців; виробити навички доцільного використання етикетних мовних формул

(звертання, вітання, прощання, вибачення, подяка, запрошення, прохання, згода, підтвердження, заперечення, відмова, стимулювання та корекція розмови тощо) в усному й писемному мовленні; забезпечити досконале володіння нормами сучасної української літературної мови та дотримання вимог культури усного й писемного професійного мовлення; сформувати стилістичну компетенцію.

*Студент повинен знати:*

- основні правила спілкування;
- етикетні формули звертання, вітання, прощання, вибачення, подяки, запрошення, прохання, згоди, підтвердження, заперечення та ін.;
- правила етикету ділової телефонної розмови;
- культуру ділового спілкування, вимоги до проведення бесід, нарад;
- орфоепічні й акцентуаційні норми сучасної української літературної мови;
- структуру публічного виступу та етапи підготовки до нього;
- культуру писемного мовлення;
- правила оформлення списку літератури;
- орфографічні й технічні правила переносу слів, скорочення слів та словосполучень;
- вимоги до рубрикації тексту;
- мовний етикет наукового стилю.

*Студент повинен уміти:*

- використовувати етикетні формули відповідно до комунікативних намірів;
- оцінювати ділове мовлення в різних комунікативних ситуаціях;
- моделювати службові телефонні розмови;
- застосовувати орфоепічні норми та правила усного спілкування на практиці;
- виступати за самостійно обраною темою, дотримуючись вимог до підготовки публічних виступів;

- оформляти список використаної літератури;
- переносити слова, скорочувати слова й словосполучення;
- рубрикувати наукові та офіційно-ділові тексти;
- редагувати фахові тексти;
- послуговуватися лексикографічними джерелами та іншою допоміжною довідковою літературою, необхідною для вдосконалення мовної культури.

Основними формами навчального процесу, що забезпечують вивчення дисципліни, є лекції, практичні заняття та самостійна робота. Контроль знань студентів проводиться за кредитно-модульною системою, передбаченою навчальною програмою.

На вивчення курсу відводиться 54 години, із яких 6 годин – лекції, 30 годин – практичні заняття, 18 годин – самостійна робота.

# ЗМІСТ ДИСЦИПЛІНИ

## МОДУЛЬ 1

### ЕТИКЕТНІ МОВНІ ФОРМУЛИ

#### *Тема 1. Мовний етикет як виразник загальної культури особистості*

Мовний етикет як виразник загальної культури особистості. Структура мовного етикету. Тональності спілкування. Особливості мовного етикету українців. Мовні формули звертання.

#### *Тема 2. Мовні формули вітання, прощання, вибачення, подяки, запрошення та ін.*

Етикетні формули вітання й прощання. Мовні формули вибачення й подяки. Етикетні формули запрошення, прохання й наказу.

#### *Тема 3. Мовні формули знайомства, згоди, підтвердження, заперечення, відмови*

Правила та етикетні формули знайомства. Мовні звороти, які репрезентують згоду, підтвердження. Мовні звороти, які репрезентують заперечення, відмову.

#### *Тема 4. Етикетні формули стимулювання й корекції розмови, вираження співчуття, пропозиції та ін.*

Етикетні формули стимулювання й корекції розмови, вираження співчуття, пропозиції й поради. Мовні звороти, які репрезентують зауваження, осуд, застереження.

***Тема 5. Етикетні формули привернення уваги, висловлення власного погляду, схвалення, докору, сумніву, розради***

Мовні формули привернення уваги до себе. Мовні звороти, які репрезентують схвалення, докір. Етикетні формули вираження сумніву, розради.

***Тема 6. Етикет телефонної розмови***

Етапи телефонної розмови. Правила етикету ділової телефонної розмови. Етичні питання користування мобільним телефоном.

**МОДУЛЬ № 2**

**ЕТИКЕТ УСНОГО Й ПИСЕМНОГО ДІЛОВОГО МОВЛЕННЯ**

***Тема 7. Культура ділового спілкування***

Правила спілкування керівника з підлеглим. Психологічні прийоми досягнення прихильності підлеглих. Розмова-покарання. Проведення конференцій, нарад, дискусій. Правила тактовного ведення бесіди.

***Тема 8. Публічний виступ як різновид мовленнєвої діяльності***

Ораторське мистецтво як теорія виразного мовлення. Етапи підготовки до публічного виступу. Правила публічного виступу. Значення жестів і міміки в усному спілкуванні.

***Тема 9. Орфоепічні норми сучасної української літературної мови***

Основні орфоепічні норми сучасної української літературної мови. Вимова голосних звуків. Вимова приголосних звуків. Вимова звукосполучень приголосних.

### ***Тема 10. Акцентуаційні норми сучасної української літературної мови***

Акцентуаційні норми. Словесний наголос. Наголос як засіб розрізнення лексичного й граматичного значення слова. Паралельний наголос. Логічний та емфатичний наголоси. Наголошування іменників. Наголошування числівників. Наголошення слів, у яких найчастіше трапляється порушення літературних норм.

### ***Тема 11. Культура писемного мовлення***

Особливості писемного мовлення. Вимоги до оформлення писемного тексту. Основні правила оформлення списку літератури.

### ***Тема 12. Скорочення слів. Правила переносу слів. Рубрикація тексту***

Основні загальноприйняті скорочення слів. Орфографічні й технічні правила переносу слів з рядка в рядок. Рубрикація тексту.

### ***Тема 13. Мовний етикет наукового стилю***

Структура мовного етикету в науковому стилі. Етикетні вислови звертання, прощання, подяки. Різновиди взаємодії власне авторської та інтекстової інформації. Мовні засоби для вираження позитивного оцінювання наукового дослідження. Мовні засоби для вираження негативного оцінювання.



## СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНИХ ДЖЕРЕЛ

### *Основна література*

1. Бацевич Ф. С. Основи комунікативної лінгвістики : підручник / Ф. С. Бацевич. – К. : Видавничий центр «Академія», 2004. – 344 с.
2. Богдан С. К. Мовний етикет українців: традиції і сучасність / С. К. Богдан. – К. : Рідна мова, 1998.
3. Жайворонок В. В. Українська мова в професійній діяльності : навч. посіб. / В. В. Жайворонок. – К. : Вища школа, 2006. – 431 с.
4. Культура фахового мовлення : навч. посіб. / за ред. Н. Д. Бабич. – Чернівці : Книги – ХХІ, 2005.
5. Мацько Л. І. Культура української фахової мови / Л. І. Мацько, Л. В. Кравець. – К. : ВЦ «Академія», 2007. – 360 с.
6. Пентилюк М. І. Ділове спілкування та культура мовлення : навч. посіб. / М. І. Пентилюк, І. І. Маруніч, І. В. Гайдаєнко. – К. : Центр учбової літератури, 2011.
7. Радевич-Винницький Я. Етикет і культура спілкування : навч. посіб. / Я. Радевич-Винницький. – К., 2006. – 223 с.
8. Сербенська О. Культура усного мовлення: практикум : навч. посіб. / О. Сербенська. – К. : Центр навчальної літератури, 2004. – 216 с.

### *Основні лексикографічні праці*

1. Бибик С. П. Словник іншомовних слів : Тлумачення, словотворення та слововживання: Близько 35 000 слів і словосполучень / С. П. Бибик, Г. М. Сюта. – Х. : Фоліо, 2006. – 623 с.
2. Бук С. 3 000 найістотніших слів наукового стилю сучасної української мови / С. Бук. – Львів : ЛНУ ім. Івана Франка, 2006. – 192 с.
3. Бурячок А. А. Орфографічний словник української мови / А. А. Бурячок. – К. : Наук. думка, 2002. – 460 с.

4. Великий зведений орфографічний словник сучасної української лексики: 253 000 слів / В. Т. Бусел (автор, кер. проекту та голов. ред.). – К. – Ірпінь : Перун, 2004. – 887 с.
5. Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод. і доповн.) / Уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел. – К. – Ірпінь : ВТФ «Перун», 2005. – 1728 с.
6. Дзюбишина-Мельник Н. Я. Культура мови на щодень / НАН України, Інститут української мови / Н. Я. Дзюбишина-Мельник, Н. С. Дужик, С. Я. Єрмоленко та ін. – К. : Довіра, 2000. – 170 с.
7. Карачун В. Я. Орфографічний словник наукових і технічних термінів: Правопис. Граматика : Понад 30 000 слів. / В. Я. Карачун. – К. : Криниця, 1999. – 524 с.
8. Словник-довідник з культури української мови / Д. Гринчишин, А. Капелюшний, О. Сербенська та ін. – К. : Знання, 2004. – 367 с.
9. Словник синонімів української мови: У 2 т. / Уклад. : А. А. Бурячок, Г. М. Гнатюк, С. І. Головащук та ін. – К. : Наук. думка, 1999–2000. – Т. 1. – 1047 с.; Т. 2. – 955 с.
10. Словник української мови : В 11 т. – К. : Наук. думка, 1970–1980.
11. Українська мова : Енциклопедія / Редкол. : В. М. Русанівський, О. О. Тараненко (співголови), М. П. Зяблюк та ін. – К. : Вид-во «Українська енциклопедія» ім. М. П. Бажана, 2004. – 821 с.
12. Українсько-російський словник наукової термінології / за заг. ред. Л. О. Симоненко. – К. – Ірпінь : ВТФ «Перун», 2004. – 416 с.
13. Фразеологічний словник української мови : У 2 кн. / Уклад. В. М. Білоноженко та ін. – К. : Наук. думка, 1993. – Кн. 1–2. – 984 с.
14. Шевчук С. В. Разом, окремо, через дефіс. А–Я: Орфографічний словник : 32 000 слів: Найуживаніші слова і словосполучення. Найновіші запозичення. Спеціальна різногалузєва термінологічна лексика / С. В. Шевчук. – К. : А.С.К., 2006. – 416 с.
15. Шевчук С. В. Російсько-український словник ділового мовлення / С. В. Шевчук. – 2-ге вид., перероб. і доп. – К. : Вища школа, 2008. – 487 с.